

Mir Cəlal – 115

O taylı-bu taylı Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərindən sayılan Mir Cəlal Paşayevi hələ məktəbli ikən onun Baharı və Mərdanı ilə tanışışıq. Qeyrətli Sonasının məşhur “İtə ataram, yada satmaram” deyimi isə öyrəndiyimiz ilk zərb-məsəllərdən olub. Beləcə, böyük yazıçı özünün ədəbi manifesti ilə hər kəsi baharı sevməyə, mərdanə olmağa, qızları sonalar kimi, oğlanları isə qartallar kimi sevgi qanadları ilə uçmağa səsləyib.

Ötən əsrin 78-ci ilində Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) jurnalistika fakültəsinə yenicə qəbul olunmuşduq və “Ədəbiyyatşünaslığa giriş” fənnini tədris edən kafedra müdiri, professor, Əməkdar elm xadimi Mir Cəlal müəllimin dərsinin nə vaxt başlanacağını intizarla gözləyirdik. Nəhayət, həmin gün, həmin saat gəlib yetişdi. Amma Mir Cəlal gəlmədi. Auditoriyaya daxil olan gənc müəllim Zahirə Salmanova professorun azca nasaz olduğunu, hələlikse dərslərin ona həvalə edildiyini bildirdi. Bundan bir qədər məyus olsaq da, sakitcə mühazirə dinləməkdən başqa çarəmiz qalmadı. Zahirə xanım Mir Cəlalın yetirməsi idi, dərsləri ustadının adına layiq şəkildə keçir, məqam düşdükcə onun elmi və bədii yaradıcılığı haqqında bizə maraqlı məlumatlar verirdi.

Təəssüf ki, həmin il sentyabrın 28-də 70 yaşlı böyük pedaqoq və ədəbin vəfatı xəbəri gəldi. “Dirilən adam”, “Bostan oğrusu”, “Gözün aydın”, “Bir gəncin manifesti”, “Yaşlıların”, “Vətən hekayələri”, “Həyat hekayələri”, “Gülbəsləyən qız” və sair gözəl kitabların, iki cildlə “Seçilmiş əsərlər”in müəllifi əbədiyyətə qovuşdu.

Böyük ədəb, pedaqoq və insanpərvər şəxsiyyət olan Mir Cəlal ömrü boyu sovet ideologiyasına deyil, ədəbiyyata xidmət edib. Cəlil Məmmədüluzadənin, Hüseyn Cavidin davamçısı olub. “Yolumuz hayandır?” əsərində adları o zamana qədər tabu sayılan iki böyük tarixi şəxsiyyətin – Əlibəy Hüseynzadə və Nəriman Nərimanovun “ədəbi reabi-

litəsi”nə öz töhfəsini verib, həm də roman kimi geniş oxucu auditoriyasına malik bir janrdadır. Mir Cəlalın fərqli keyfiyyətlərindən birini də onun əsl dostcanlı insan olması təşkil edib. Səməd Vurğun, Həmid Araslı və Süleyman Rəhimovlə daha çox dostluq edib.

Duyğu və düşüncələrimizin ədəbi tərcümanı

Bu dostluq onların ailələrini də bir-birinə yaxınlaşdırmışdı. Çox vaxt istirahətə də birgə gedərdilər. Görkəmli şəxsiyyətlərin dostluğu da səmimi və sarsılmaz olur.

Bir insanın ömrü onun haqqında xatirələr söyləndikcə davam edir. Mir Cəlal məhz həmin insanlardandır. Onun tələbəsi, rəhmətlik yazıçı-sənərist Nahid Hacızadənin yazdığına görə, Mirzə Cəlilin “söz ən böyük yadigar” deyimi Mir Cəlalın dilindən düşməzdi. İnamla demək olar ki, ədəb özü də sözünü ən böyük yadigar kimi qoyub gedənlərdən oldu.

Daha bir tələbəsi – mərhum professor Xeyrulla Əliyev də ondan məhəbbətlə söz açıb: “İndi qəribə görünsə də, o dövrdə ali məktəblərdə dərəcə davamiyyət jurnalları rus dilində yazılırdı. Bu səbəbdən də “Əliyev” fəmiliası “Aliyev” olurdu. Sanki buna etiraz əlaməti olaraq Mir Cəlal müəllim də, Məmmədhusəyn Təhməsin də, Abbas Zamanov da

auditoriyada heç kimin adını həmin jurnal-dan oxumaz, tələbələrdən kimin gəlmədiyini qrup nümayəndəsindən soruşardılar. Mir Cəlal müəllim elə sadəcə danışdı ki, mən onun mühazirəsini yazmağa ehtiyac duymurdum, eyni zamanda, elə fikirlər söyləyirdi ki, onları yazmaya bilmirdim. Mir Cəlal müəllimin fikrincə, hər yazıçıdan jurnalist olmaz, yaxşı jurnalist isə yazıçı ola bilər. O, tələbələri yaradıcılığa ruhlandırır. Biz onun dərslərini səbirsizliklə gözləyirdik”.

Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin xatirələri də ədəbin işıqlı obrazını gözəl təməmləyir: “Universitet mənim gəncliyim, tərcümeyi-halımın bir hissəsidir. Mən orada böyük yazıçı, böyük alim Mir Cəlal Paşayevi

keçidi kimi fundamental bir proseslə bağlı mövqə-mülahizələri dayanır. “Mir Cəlalın milli tərəqqidən başlayıb milli müstəqilliyə gedən ideallarının üç mərhələsi var: 1) milli tərəqqi, 2) milli müstəqillik və 3) Azərbaycanın Şimalı ilə Cənubunun milli bütövlüyü”.

Deyildiyi kimi, onun bir sıra əsəri xalq üçün kamillik, gənclik üçün mədəni tərbiyə örnəyidir. Böyük yazıçı-pedaqoq kimi ad-san qazanmış, cild-cild əsərlər yazmış, orden və medallarla təltif edilmişdir. Amma buna baxmayaraq, “Şah əsəriniz hansıdır?”- deyə soruşulanda iftixarla “həyatımda yaratdığım ən böyük əsər ailəmdir”, - deyərmiş. Ailəsinin “şah əsər” statusu qazanmasında ona ən böyük dayaq isə həyat yoldaşı Püstə xanım

yadı, fəaliyyəti gənclər üçün nümunə sayılır. Ölkəmizin ədəbi və elmi ictimaiyyəti yubiley münasibətilə neçə-neçə yaddaqalan tədbirlər keçirib.

...İçərişəhərdə bir mədəniyyət ocağı – “Ədəbin Evi” adlı Ədəbiyyata Dəstək Fondu fəaliyyət göstərir. Bu məkan Mir Cəlalın gənclik illərində yaşadığı ünvanda yaradılıb. “Ədəbin Evi”nin qapıları qələm əhlinin, yazıçının irsi ilə maraqlanan hər kəsin üzünə açıqdır. “Ədəbin Evi” Fondu fəaliyyət göstərirdi altı ildə burada Azərbaycan ədəbiyyatını, tarixini, mədəniyyətini, ədəbi irsini tədqiq və təbliğ edən bir çox tədbirlər həyata keçirib. Elə bugünlərdə Mir Cəlal adına 3-cü hekayə müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırma mərasimi olub.

Göründüyü kimi, illər ötsə də, Mir Cəlalın ürəklərdə ucaldığı abidə özünün əzəmətinə qoruyub saxlayır.